

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en
Sport
t.a.v. mevrouw Rianne Twijnstra
Vereniging Nederlandse Gemeenten
t.a.v. mevrouw Tijne Berg

Per E-mail

Datum	Telefoon	Ons kenmerk
9-11-2021	06-29020034 (Djiewke) 06-24953367 (Ylva)	248572/2021
Contactpersoon	Bijlage(n)	Uw kenmerk
Djiewke Verseput Ylva van den Hengel	1	-

Onderwerp
Reactie op rapport VIR

Beste mevrouw Twijnstra en mevrouw Berg, beste Rianne en Tijne,

Bij deze willen wij jullie, als opdrachtgevers van het DSP-onderzoek, informeren over onze positie ten opzichte van de evaluatie van de Verwijsindex Risicjongeren (VIR) door DSP-groep (DSP).

Wij hebben kennis genomen van de eindrapportages van DSP en zien dat DSP op diverse plekken in het rapport de teksten heeft aangepast, waarvoor dank. Toch kunnen wij ons, gelet op de kwaliteit, niet verbinden aan de uitkomsten van dit onderzoekstraject en willen wij ook niet vermeld worden in het eindrapport.

Wij lieten jullie al eerder naar aanleiding van de conceptrapportage weten zeer teleurgesteld te zijn over de kwaliteit van het uitgevoerde verdiepingsonderzoek en de rapportage. Ondanks de wijzigingen die nu zijn aangebracht en het verbeteren van het rapport, blijven wij teleurgesteld over de onderzoeksopzet en de uitkomsten.

In de kern blijft onze kritiek gelijk. Het uitgevoerde onderzoek heeft - na het door DSP uitgevoerde onderzoek in 2015 en de ZonMW evaluatie in 2020 - niet de benodigde verdieping gebracht. Het onderzoek leert ons wederom niet wat de maatschappelijke waarde van de VIR is, de effectiviteit en doelmatigheid blijven onbekend. Het onderzoek biedt naar onze mening geen basis voor beleidskeuzes. Maar bovenal zien wij niet dat de onderzoekers serieus ingaan op de ervaringen en toekomstwensen vanuit onze sectoren, het bestuurlijke standpunt van de Nederlandse ggz over de VIR en de kansrijke alternatieven.

Daarom kunnen wij niet anders dan concluderen dat wij het rapport inhoudelijk niet onderschrijven en kunnen wij ons dus niet verbinden aan dit rapport. Gevolg is dat de Nederlandse ggz en Jeugdzorg Nederland in het rapport niet vermeld willen worden als deelnemer aan de begeleidingscommissie.

In de bijlage verwoorden wij een aantal punten die ons besluit verhelderen.

Met vriendelijke groet,

mevrouw drs. V.J.W.C. Esman-Peeters
directeur de Nederlandse ggz

Mr. O.G. Prinsen
directeur Jeugdzorg Nederland

Cc:

De heer Bram van Dijk en mevrouw Manja Abraham, DSP-groep

Bijlage - bevindingen bij de definitieve rapportage van DSP

Inleiding / onderzoeksoptzet

DSP geeft aan dat de eerder verrichte evaluaties geen zicht boden op meerwaarde en toekomstbestendigheid van de VIR. Ook met deze ‘verdieping’ wordt wederom niet duidelijk wat de meerwaarde en toekomstbestendigheid van de VIR is voor kinderen, gezinnen en professionals. Helaas een logisch vervolg van de keuze van de opdrachtgevers om de uitvoeringspraktijk niet in beeld te brengen en te kiezen voor een instrumentele en ambtelijke aanpak. Met de wijsheid van nu, hadden wij bij aanvang van dit onderzoek niet moeten ingaan op de uitnodiging deel te nemen. Helaas heeft onze inbreng niet geleid tot een onderzoeksdesign waarmee de uitvoeringspraktijk beter in beeld is gebracht.

Wij betreuren het dat in dit onderzoek niet meer is voortgebouwd op de bevindingen van het DSP-onderzoek uit 2015. In dit onderzoek rapporteerde DSP dat de Overijsselse (VIS2) gemeenten een andere visie hebben over hoe het doel van vroegsignalering en tijdig passende hulp te bereiken met o.a. lokale overlegtafels. Hoe interessant zou het zijn om nu, na zes jaar van decentralisatie en verschillende visies en werkwijzen, te onderzoeken of kinderen en gezinnen in Overijssel wel/niet vroeger gesignaleerd worden en tijdiger passend geholpen dan in bijvoorbeeld Rotterdam, een regio waarbij veel kinderen standaard in de VIR worden vermeld. De huidige selectie van 8 convenantgebieden lijkt volkomen los te staan van de bevindingen en conclusies uit de onderzochte 8 convenantgebieden van 2015. Een kwalitatief verdiepingsonderzoek naar de uitvoeringspraktijk had andere informatie kunnen opleveren. Een gemiste kans denken wij.

Een andere gemiste kans is het niet opvolgen van de eigen DSP aanbeveling uit 2015 om de meerwaarde te onderzoeken onder professionals. Opvallend is dat in de ‘niet-actieve’ regio’s enkel gesproken is met een beperkt aantal gemeenteambtenaren. Professionals en zorgorganisaties hebben hier geen stem gekregen. Missen zij de VIR als instrument of hebben ze de VIR niet nodig voor hun netwerksamenwerking, hoe wordt gewerkt met alternatieve werkwijzen en met welk resultaat? Helaas wordt in het rapport ook niet duidelijk wie de professionals en organisaties uit de ‘actieve regio’s’ zijn die geïnterviewd zijn. Het blijft daarom voor ons onduidelijk in welke sector ze werken en welke rol de geïnterviewden vervullen.

Kosten van de uitvoeringspraktijk

Een belangrijke vraag voor beleidsonderzoek en te maken beleidskeuzes betreft het inzicht in de kosten. Helaas blijft het met dit onderzoek onduidelijk wat de VIR de samenleving kost. De gemeentelijke kosten zijn een schatting, leveranciers zijn niet transparant en de kosten voor organisaties zijn niet in kaart gebracht. Hierdoor valt de kosteneffectiviteit van de VIR niet af te wegen tegen de kosteneffectiviteit van (gezamenlijke) alternatieven. Hiermee zien wij een essentiële vraag niet beantwoord.

Doelbereik

Zoals al gezegd, wordt met dit onderzoek geen zicht verkregen op de mate waarin kinderen en gezinnen daadwerkelijk hulp, zorg en bijsturing hebben ontvangen en de rol die de VIR (of andere werkwijzen) daarbij heeft gespeeld. Het stelt teleur nu te moeten lezen dat onderzoek naar doelbereik op dit 'hoogste doel' een ander type onderzoek vraagt, nadat dit onderzoek in eerste instantie als verdiepend effectonderzoek werd geïntroduceerd.

Helaas blijft onbelicht in hoeverre jongeren automatisch in de VIR terechtkomen (de oneigenlijke toepassing van de VIR).

Alternatieven

Na drie evaluaties die de meerwaarde en toekomstbestendigheid van de VIR niet overtuigend hebben kunnen aantonen, is het van belang dat alternatieven zorgvuldig in kaart worden gebracht en in onderlinge samenhang worden gewogen. Het valt ons op dat DSP een aantal werkwijzen en instrumenten afzonderlijk beschrijft, weegt en te licht bevindt. Wat we hier missen is een weging van het palet aan nieuwe werkwijzen en instrumenten tezamen.

Standpunt de Nederlandse ggz

Hieronder gaan we nader in op het bestuurlijk standpunt van de Nederlandse ggz.

Najaar 2020 heeft de Nederlandse ggz op basis van de evaluaties van zowel de Wet verplichte meldcode en de Wet verwijzindex risicojongeren een traject met leden doorlopen en bestuurlijk afgerond. Bij de evaluatie van de Wet verplichte meldcode blijkt dat de leden van de Nederlandse ggz de (verbeterde) meldcode van groot belang vinden. Hierbij geen twijfel over nut en toekomstbestendigheid van de wet. Bij de Wet VIR bestaan wel grote twijfels over de meerwaarde.

De twijfels over de VIR richten zich op verschillende aspecten. In de ggz is de werkwijze gericht op zoveel mogelijk samenwerken met de ouders, hier wordt groot belang aan gehecht. Het kind en de ouders krijgen tijdens de intake de vraag wie nog meer betrokken zijn bij het kind en het gezin. Daarbij wordt dan ook toestemming gevraagd voor het delen van informatie. De VIR voegt hier niet veel aan toe, de meerwaarde van het systeem weegt niet op tegen de bureaucratie en de implementatiekosten.

Als ouders akkoord gaan met overleg met andere hulpverleners is de VIR veelal niet nodig. En als ouders niet akkoord gaan en er zijn zorgen over de veiligheid, wordt de voorkeur gegeven aan het enkele gebruik van de meldcode HG/KM. De ggz zet liever in op het nog beter benutten van de meldcode, met een goede uitvoering van de kindcheck, de samenwerking tussen jeugdhulp en volwassenen-ggz en de regionale netwerksamenwerking.

Een belangrijk zorgpunt bij de VIR is de AVG, deze is met voeten getreden. Gelukkig is er nu meer aandacht voor de rechtspositie van jongeren en ouders, hier is nog het nodige te verbeteren.

De VIR wordt in onze sector ervaren als een oplossing voor de situatie van 10 jaar geleden. De VIR is ondanks alle inspanningen nooit gaan 'vliegen'. De laatste jaren is er veel veranderd en in gang gezet. Sinds 2015 zijn wijkteams belast met de regiefunctie, de samenwerking met de wijkteams ontwikkelt zich positief. Ook Veilig Thuis ontwikkelt zich, zo ook de samenwerking van de ggz met Veilig Thuis. Daarnaast is de gemeentelijke basisadministratie veel beter, zodat verhuisbewegingen beter te volgen zijn. En er is de verbeterde meldcode met de kindcheck. We zien dat het zicht op kinderen en (kwetsbaar) ouderschap meer aandacht krijgt net als gezinsgericht werken. Voor de komende jaren zien we perspectief in de verbetering van de jeugdbeschermingsketen met onder andere de vorming van regionale veiligheidsteams als netwerkpartners in de zorg rondom kind en gezin/ouders.

De oplossing van 2010 is ons inziens niet de oplossing van nu. De tijd heeft de VIR ingehaald, we zijn voorstander van betere alternatieven, hierboven benoemen we het palet. Kijkend naar de kosten en het ervaren gebrek aan meerwaarde in een tijd met beperkte publieke middelen, lijkt het ons zinvoller te stoppen met de VIR en de tijd en vrijvallende middelen te investeren in de doorontwikkeling van en samenwerking met Veilig Thuis, de betere uitvoering van de kindcheck en de meldcode inclusief de samenwerking met de wijkteams en andere aanbieders van jeugdhulp- en volwassenzorg. Dit is ons inziens doelmatiger. Dit sluit aan bij de ingezette transformatiebeweging en de beschreven positieve ontwikkelingen die wel gaan 'vliegen'.